

COMUNA GILĂU

ROMÂNIA

JUDEȚUL CLUJ

GILĂU, str. Principală, nr. 723, CIF. 448521, Cluj,
telefon: 0264-371646, fax: 0264-371709, CP-407310
e-mail: office@comunagilau.ro site: www.comunagilau.ro

HOTĂRÂREA NR. 178

din 28 iulie 2022

privind aprobarea Statutului Comunei Gilău, județul Cluj

Luând în dezbateri:

- Referatul de aprobare nr. 13546/25.07.2022 al dlui primar Gelu-Vasile Topan, în calitate de inițiator al proiectului de hotărâre,
- Raportul de specialitate nr. 13546/25.07.2022, întocmit de secretarul general al comunei Gilău,

În baza prevederilor art. 104, cele ale art. 289, alin. (16), precum și cele ale art. 1, alin. (2), lit. „a” din Anexa nr. 1 la O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ, actualizată, cu modificările și completările ulterioare,

În conformitate cu prevederile:

- art. 7 alin. (2) din Codul civil
- Ordinului M.L.P.D.A. nr. 25/2021 pentru aprobarea modelului orientativ al statutului unității administrativ-teritoriale, precum și a modelului orientativ al regulamentului de organizare și funcționare a consiliului local – ANEXA 1

În temeiul prevederilor art. 2, art. 3 lit. „e”, art. 7 din Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică locală, actualizată, cu modificările și completările ulterioare,

Văzând avizul favorabil al comisiei de specialitate din cadrul Consiliului Local al Comunei Gilău,

În baza prevederilor art. 129 alin. (2) lit. „a” și alin. (3) lit. „a”, coroborate cu alin. (7) lit. „s”, art. 133 alin. (1), art. 139 alin. (1), art. 155 alin. (1) lit. „d” și lit. „e”, coroborate cu alin. (5) lit. „c”, art. 196 alin. (1) lit. „a”, art. 197 alin. (1), alin. (2) și alin. (4), art. 198 alin. (1) și alin. (2), din O.U.G. nr. 57/03.07.2019 privind Codul administrativ, actualizată, cu modificările și completările ulterioare,

CONSILIUL LOCAL AL COMUNEI GILĂU, întrunit în ședința ordinară din data de 28 iulie 2022, adoptă prezenta hotărâre

Art. 1. Se aprobă Statutul Comunei Gilău, județul Cluj, conform anexei, care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

Art. 2. Cu ducerea la îndeplinire a prezentei hotărâri se încredințează Primarul com. Gilău.

Art. 3. Prezenta hotărâre se comunică, prin intermediul secretarului comunei, în termenul prevăzut de lege, primarului comunei și prefectului județului Cluj și se aduce la cunoștință publică prin afișarea pe site-ul www.comunagilau.ro.

Președinte de ședință

Harasztosi Pal

Contrasemnează

Secretar general

Mănăstireanu Cristina

Nr. total al consilierilor = 15
Nr. total al consilierilor prezenți = 10
Nr. total al consilierilor absenți = 5

Voturi

- pentru = 8
- contra = 0
- abțineri = 2

STATUTUL UNITĂȚII ADMINISTRATIV-TERITORIALE COMUNA GILĂU, JUDEȚUL CLUJ

Capitolul I - Prezentarea generală a unității administrativ-teritoriale

Capitolul II - Autoritățile administrației publice locale

Capitolul III - Căi de comunicații

Capitolul IV - Principalele instituții care își desfășoară activitatea pe raza teritorială a unității administrativ-teritoriale

Capitolul V - Funcțiuni economice ale unității administrativ-teritoriale

Capitolul VI - Bunurile din patrimoniul unității administrativ-teritoriale

Capitolul VII - Serviciile publice existente

Capitolul VIII - Atribuirea și schimbarea denumirilor de străzi, piețe și de obiective de interes public local

Capitolul IX - Societatea civilă, respectiv partidele politice, sindicatele, cultele și organizațiile nonguvernamentale care își desfășoară activitatea în unitatea administrativ-teritorială

Capitolul X - Participare publică

Capitolul XI - Cooperare sau asociere

Capitolul XII - Dispoziții tranzitorii și finale

Capitolul I

Prezentarea generală a unității administrativ-teritoriale

Articolul 1

(1) Comuna Gilău este:

- a)** persoană juridică de drept public, cu capacitate juridică deplină și patrimoniu propriu;
- b)** subiect juridic de drept fiscal;
- c)** titulară a drepturilor și obligațiilor ce decurg din contractele privind administrarea bunurilor care aparțin domeniului public și privat al acesteia, precum și din raporturile cu alte persoane fizice sau juridice, în condițiile legii.

(2) Comuna Gilău are sediul social în satul Gilău, la adresa: Strada Principală nr. 723, precum și codul de înregistrare fiscală 4485421.

(3) Însemnele specifice ale Comunei Gilău sunt:

a) stema, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 704/2018, al cărei model este prevăzut în anexa nr. 1 la prezentul statut;

b) steagul, aflat în curs de aprobare prin Hotărâre a Guvernului.

Articolul 2

(1) Comuna Gilău are reședința în satul Gilău.

(2) Comuna Gilău se delimitează din punct de vedere teritorial:

-în partea de nord cu teritoriul Comunelor Baciș și Gârbaș;

-în partea de est cu teritoriul Comunei Florești;

-în partea de sud-est cu teritoriul Comunei Săvădisla;

-în partea de sud și sud-vest cu teritoriul Comunelor Măguri-Răcățiu și Mărișel;

-în partea de vest cu teritoriul Comunei Căpușu Mare.

(3) Comuna Gilău are în componență un număr de 3 localități rurale: Gilău, Someșu Cald și Someșu Rece.

(4) Comuna Gilău, potrivit legislației privind amenajarea teritoriului național, are rangul IV.

(5) Prezentarea descriptivă, respectiv suprafețele intravilanului și extravilanului, sunt prevăzute în anexa nr. 2 la prezentul statut.

Articolul 3

(1) Comuna Gilău dispune de o rețea hidrografică formată din: râuri, lacuri și ape subterane.

(2) Pe teritoriul Comunei Gilău se regăsesc o floră și faună diverse.

(3) Comuna Gilău dispune de o mare diversitate de soluri.

(4) Denumirea râurilor, lacurilor, a faunei și florei de pe raza teritorială a Comunei Gilău se regăsesc în anexa nr. 3 la prezentul statut.

Articolul 4

- (1) Prima atestare documentară a Comunei Gilău a fost în secolul al XIII-lea.
- (2) Evoluția istorică a Comunei Gilău se regăsește în anexa nr. 4 la prezentul statut.

Articolul 5

- (1) Populația Comunei Gilău număra 8300 locuitori la recensământul din anul 2011.
- (2) Componenta și structura populației Comunei Gilău, se regăsește în anexa nr. 5 la prezentul statut.
- (3) Aspectele privind numărul populației se actualizează în urma recensământului în vederea respectării dreptului cetățenilor aparținând unei minorități naționale de a folosi limba lor maternă în relația cu administrația publică locală și cu serviciile deconcentrate.

Capitolul II

Autoritățile administrației publice locale

Articolul 6

- (1) Autoritățile administrației publice locale sunt:
 - a) Consiliul Local al Comunei Gilău, reprezintă autoritate deliberativă de la nivelul Comunei Gilău. Consiliul Local al Comunei Gilău este format din 15 membri;
 - b) Primarul Comunei Gilău, Topan Gelu-Vasile, ca autoritate executivă;
 - c) La nivelul Comunei Gilău, Consiliul Local a ales un viceprimar, numele acestuia fiind Okos Carol.
- (2) Apartenența politică a consilierilor locali este următoarea:
 - 9 consilieri din partea Partidului Național Liberal;
 - 2 consilieri din partea Uniunii Democrate Maghiare din România;
 - 2 consilieri din partea Partidului Social Democrat;
 - 1 consilier din partea Partida Romilor „Pro Europa”;
 - 1 consilier din partea Partidului Mișcarea Populară.
- (3) Consiliul Local al Comunei Gilău s-a constatat prin Ordinul prefectului județului Cluj nr. 425/22.10.2020.
- (4) Componenta nominală, perioadele de exercitare a mandatelor aleșilor locali, precum și apartenența politică a acestora, începând cu anul 1996, sunt prevăzute în anexa nr. 6.a la prezentul statut, respectiv în anexa nr. 6.b la prezentul statut.

Articolul 7

- (1) Autoritățile administrației publice locale au dreptul de a conferi și retrage titlul de cetățean de onoare persoanelor fizice române sau străine pentru Comuna Gilău.
- (2) Autoritățile administrației publice locale au dreptul de a conferi certificatul de fiu/fică al/a Comunei persoanelor fizice române sau străine pentru Comuna Gilău.

(3) Criteriile potrivit cărora autoritățile administrației publice locale au dreptul de a conferi și retrage titlul de cetățean de onoare persoanelor fizice române sau străine, precum și procedura aplicabilă pentru acordarea titlului și certificatului de fiu/fiică al/a Comunei Gilău se regăsesc în anexa nr. 7 la prezentul statut.

Capitolul III

Căi de comunicații

Articolul 8

(1) Raza teritorială a Comunei Gilău este tranzitată de următoarea rețea de transport, potrivit prevederilor Legii nr. 363/2006 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea I - Rețele de transport, cu modificările și completările ulterioare:

a) rețeaua rutieră.

(2) Rețeaua de transport prevăzută la alin. (1) lit. a) este formată, potrivit Ordonanței Guvernului nr. 43/1997 privind regimul drumurilor, republicată, cu modificările și completările ulterioare, din drumuri de interes național, drumuri de interes județean și drumuri de interes comunal, astfel cum sunt prezentate în anexa nr. 8 la prezentul statut.

Capitolul IV

Principalele instituții care își desfășoară activitatea pe raza teritorială a unității administrativ-teritoriale

Articolul 9

(1) Rețeaua școlară de la nivelul Comunei Gilău, potrivit Legii educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, cuprinde numărul total de unități de învățământ de stat preuniversitar.

(2) Pe raza teritorială a Comunei Gilău își desfășoară activitatea un număr total de 3 unități de învățământ de stat preuniversitar.

(3) Unitățile de învățământ prevăzute la alin. (1), sunt prezentate în anexa nr. 9 la prezentul statut.

(4) Comuna Gilău susține unitățile de învățământ prevăzute la alin. (1) potrivit prevederilor Legii nr. 1/2011.

Articolul 10

(1) Pe raza teritorială a Comunei Gilău își desfășoară activitatea instituții de cultură.

(2) Pe raza teritorială a Comunei Gilău se organizează manifestări culturale.

(3) Tipul și denumirea instituțiilor de cultură și denumirea manifestărilor culturale se regăsesc în anexa nr. 9 la prezentul statut.

(4) Comuna Gilău poate participa la finanțarea manifestărilor culturale de la bugetele locale, din venituri proprii, fonduri externe rambursabile și nerambursabile, contracte cu terții, potrivit legii.

Articolul 11

(1) Pe raza teritorială a Comunei Gilău se asigură următoarea formă de asistență medicală:

a) asistență medicală profilactică și curativă.

(2) Comuna Gilău poate participa la finanțarea activităților de asistență de sănătate publică de la bugetele locale, din venituri proprii, fonduri externe rambursabile și nerambursabile, contracte cu terții, potrivit legii.

(3) Asistența medicală prevăzută la alin. (1) lit. a) se realizează prin:

a) cabinete medicale ambulatorii ale medicilor de familie și de alte specialități, centre medicale, laboratoare.

(4) Lista cu numărul și denumirea unităților prin care se asigură asistența medicală sunt prezentate în anexa nr. 9 la prezentul statut.

Articolul 12

(1) Pe raza teritorială a Comunei Gilău se asigură servicii sociale definite potrivit art. 30 din Legea asistenței sociale nr. 292/2011, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Lista cu tipul serviciilor sociale asigurate în Comuna Gilău se regăsește în anexa nr. 9 la prezentul statut.

Articolul 13

(1) Pe raza teritorială a Comunei Gilău nu își desfășoară activitatea instituții de presă în domeniul presei scrise, media on-line sau media audiovizual.

Articolul 14

(1) Pe raza teritorială a Comunei Gilău își desfășoară activitatea asociații sportive.

(2) Lista cu denumirea asociațiilor prevăzute la alin. (1) se regăsește în anexa nr. 9 la prezentul statut.

Capitolul V

Funcțiuni economice ale unității administrativ-teritoriale

Articolul 15

Principalele funcțiuni economice sunt prevăzute în anexa nr. 10 la prezentul statut.

Capitolul VI

Bunurile din patrimoniul unității administrativ-teritoriale

Articolul 16

(1) Patrimoniul Comunei Gilău este compus din bunurile mobile și imobile care aparțin domeniului public și domeniului privat al Comunei Gilău, precum și din totalitatea drepturilor și obligațiilor cu caracter patrimonial.

(2) Inventarul bunurilor aflate în patrimoniul Comunei Gilău este în curs de actualizare și va fi atașat ca anexă la prezentul statut, după aprobarea lui prin Hotărâre a Consiliului Local, în conformitate cu prevederile art. 289 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare.

(3) Inventarul bunurilor aflate în patrimoniul Comunei Gilău se actualizează ori de câte ori intervin evenimente de natură juridică și se publică pe pagina de internet a Comunei Gilău, în secțiunea dedicată acestui statut.

Capitolul VII

Serviciile publice existente

Articolul 17

Serviciile comunitare de utilități publice furnizate la nivelul Comunei Gilău sunt:

- a) serviciul public de alimentare apă și canalizare, furnizat de Compania de Apă Someș SA;
- b) serviciul public de salubritate, furnizat de S.C. Quatro Eco Salub S.R.L.;
- c) serviciul public de iluminat.

Articolul 18

Transportul și distribuția energiei electrice de pe raza teritorială a Comunei Gilău sunt furnizate de Electrica SA.

Articolul 19

Alimentarea cu gaze naturale pe raza teritorială a Comunei Gilău este asigurată de E.ON Gaz România.

Articolul 20

Administrarea domeniului public al Comunei Gilău este asigurată de către Consiliul Local al Comunei Gilău.

Capitolul VIII

Atribuirea și schimbarea denumirilor de străzi, piețe și de obiective de interes public local

Articolul 21

(1) Comuna Gilău, atribuie sau schimbă denumirile de: străzi, piețe și de obiective de interes public local, precum și pentru obiective și instituții de interes local aflate în subordinea sa, cu respectarea prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 63/2002 privind atribuirea sau schimbarea de denumiri, aprobată cu modificări prin Legea nr. 48/2003, cu modificările și completările ulterioare.

(2) În situația în care, prin proiectele de hotărâri ale consiliilor locale, se propune atribuirea ca denumire a unor nume de personalități ori evenimente istorice, politice, culturale sau de orice altă natură ori schimbarea unor astfel de denumiri, aceste hotărâri vor putea fi adoptate numai după ce au fost analizate și avizate de comisia de atribuire de denumiri județeană, în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 63/2002 privind atribuirea sau schimbarea de denumiri, aprobată cu modificări prin Legea nr. 48/2003, cu modificările și completările ulterioare.

(3) Schimbarea denumirilor instituțiilor publice și a obiectivelor de interes județean, se face prin hotărâre a consiliului județean, cu avizul consiliului local pe al cărui teritoriu administrativ sunt amplasate instituțiile și obiectivele în cauză, în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 63/2002 privind atribuirea sau schimbarea de denumiri, aprobată cu modificări prin Legea nr. 48/2003, cu modificările și completările ulterioare.

Capitolul IX

Societatea civilă, respectiv partidele politice, sindicatele, cultele și organizațiile nonguvernamentale care își desfășoară activitatea în unitatea administrativ-teritorială

Articolul 22

(1) Comuna Gilău realizează un cadru de cooperare și asociere cu organizații neguvernamentale, asociații și cluburi sportive, instituții culturale și artistice, organizații de tineret, în vederea finanțării și realizării unor acțiuni sau proiecte care vizează dezvoltarea comunității.

(2) Comuna Gilău acordă o atenție deosebită proiectelor culturale și educative cu caracter local, regional, național, european și internațional, care se încadrează în strategia de dezvoltare a unității administrativ-teritoriale.

(3) Comuna Gilău poate acorda finanțări nerambursabile de la bugetul local, în baza Legii nr. 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general, cu modificările și completările ulterioare.

(4) Lista cu denumirea principalelor organizații neguvernamentale care își desfășoară activitatea pe raza teritorială a Comunei Gilău se regăsește în anexa nr. 11 la prezentul statut.

Articolul 23

(1) Pe teritoriul Comunei Gilău își desfășoară activitatea 9 partide politice înființate în condițiile Legii partidelor politice nr. 14/2003, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Lista partidelor politice care își desfășoară activitatea în Comuna Gilău se găsește în anexa nr. 11 la prezentul statut.

Articolul 24

(1) Pe teritoriul Comunei Gilău nu își desfășoară activitatea organizații sindicale sau asociații profesionale.

Articolul 25

(1) În Comuna Gilău își desfășoară activitatea următoarele culte religioase: creștin ortodox, greco-catolic, reformat, romano-catolic, baptist și penticostal.

(2) Lista cu denumirile lăcașelor aparținând cultelor religioase prevăzute la alin. (1) se regăsește în anexa nr. 11 la prezentul statut.

Capitolul X

Participare publică

Articolul 26

Populația din Comuna Gilău este consultată și participă la dezbaterile problemelor de interes local astfel:

- a) prin intermediul referendumului local, organizat în condițiile legii;
- b) prin intermediul adunărilor cetățenești organizate pe sate;
- c) prin dezbaterile publice asupra proiectelor de acte administrative;
- d) prin participarea la ședințele consiliului local;
- e) prin alte forme de consultare directă a cetățenilor, stabilite prin regulamentul de organizare și funcționare al consiliului.

Articolul 27

(1) În funcție de obiectul referendumului local, modalitatea de organizare și validare a acestuia se realizează cu respectarea prevederilor Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare sau ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019, cu modificările și completările ulterioare, după caz.

(2) Referendumul local se poate organiza în toate satele și localitățile componente ale comunei ori numai în unele dintre acestea.

Capitolul XI

Cooperare sau asociere

Articolul 28

Comuna Gilău se asociază și cooperează cu persoane juridice de drept public sau de drept privat române sau străine, în vederea finanțării și realizării în comun a unor acțiuni, lucrări, servicii sau proiecte de interes public local cu respectarea prevederilor art. 89 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019, cu modificările și completările ulterioare.

Articolul 29

(1) Comuna Gilău aderă la asociații naționale și internaționale ale autorităților administrației publice locale, în vederea promovării unor interese comune.

(2) Lista cu denumirea înfrăților, cooperărilor și asocierilor încheiate de Comuna Gilău se regăsește în anexa nr. 12 la prezentul statut.

Capitolul XII

Dispoziții tranzitorii și finale

Articolul 30

Anexele nr. 1-12 fac parte integrantă din prezentul statut, aprobat prin Hotărârea Consiliului Local nr.

Articolul 31

Orice modificare care are ca obiect modificarea Statutului Comunei Gilău sau a anexelor acestuia se realizează numai prin hotărâre a autorității deliberative.

Articolul 32

Anexa dedicată inventarului bunurilor aflate în patrimoniul Comunei Gilău, se actualizează ori de câte ori intervin evenimente de natură juridică.

Articolul 33

Prezentul statut și anexele acestuia, cu excepția celei prevăzute la art. 32 se actualizează, în funcție de modificările și completările apărute la nivelul elementelor specifice ale acestora, cel puțin o dată pe an.

Anexa nr. 1
la statut

Modelul stemei Comunei Gilău

DESCRIEREA ȘI SEMNIFICAȚIILE

Descrierea stemei

Stema Comunei Gilău se compune dintr-un scut triunghiular cu marginile rotunjite, tăiat și despicat în partea superioară.

În partea superioară, în dreapta, în câmp roșu, se află un castel de argint, zidit negru, având un zid cu cinci metereze și gură de intrare boltită neagră cu trei turnuri; două turnuri laterale se termină cu câte trei metereze; turnul central are o gură de tragere și trei metereze având surmontat un foișor cu acoperiș conic, terminat cu un catarg pe care este ridicată o flamură.

În partea superioară, în stânga, în câmp albastru, se află un personaj bărbătesc din profil îmbrăcat cu o tunică ce cade peste șaolduri și cingătoare; poartă pantaloni strâmți și în picioare cizme. Personajul este alături de un cal stilizat mergând spre dreapta, cu piciorul stâng din față ușor ridicat, totul de argint.

În vârful scutului, în câmp argintiu, se află două brâuri undate albastre.

Scutul este timbrat de o coroană murală de argint cu un turn crenelat.

Semnificațiile elementelor însumate

Castelul face referire la castelul din zonă, datat în secolele XII-XIII, care a fost o posesiune a diecezei de Alba Iulia.

Călărețul dă numele localității care vine de la un anume voievod Gelu, care a murit pe teritoriul comunei.

Brăurile undate simbolizează cele două Râuri Someșul Rece și Someșul Cald, dând denumirea a două sate componente ale comunei.

Coroana murală cu un turn crenelat semnifică faptul că localitatea are rangul de comună.

Prezentarea descriptivă a Comunei Gilău

Așezată la poalele nord-estice ale Munților Apuseni, localitatea Gilău este o veritabilă “Sinaia de vară” a clujenilor, la îndemâna celor atrași de spațiul mioritic, atât de bogat în fapte istorice. Natura Gilăului și a satelor componente emană farmec și culoare, prin varietatea formelor de relief așezate pe diferite trepte altimetrice (șes, deal și munte), întretăiate de Someșul Mic cu cei doi afluenți, Someșul Cald și Someșul Rece, cu intervenția oamenilor care i-au adăugat grandoarea barajelor, a oglinzilor uriașe de apă și a drumurilor șerpuitoare modernizate.

În acest cadru geografic variat și deosebit de plăcut, își duc viața locuitorii Gilăului, Someșului Cald, Someșului Rece, Coloniei Tarnița, cei din cătunele Gura Râștii, Uzină, Chirilești, Păltineni, Arsuri, Puiulești, Talieni, Pleș, Pape precum și din căsuțele răzlețe cocoțate pe diferite înălțimi.

Gilăul este așezat la aproximativ 17 km vest de Municipiul Cluj-Napoca și se întinde pe o suprafață de 11.721,97 ha, dintre care suprafață extravilană - 10.952,92 ha și suprafață intravilană - 769,05 ha. Drumurile mai importante care străbat comuna sunt DN1 și DJ107. Orașul Huedin se află la 36 km distanță, iar Municipiile Turda și Câmpia Turzii la aproximativ 30 km, respectiv 40 km.

Satul Someșu Rece – “un plai de dor, vis și sănătate”

Someșu Rece este așezat într-o zonă de interferență geografică, la poalele Munților Apuseni, pe cursul inferior al Râului Someșul Rece, afluent al Someșului Mic. Râul primește ca afluenți Valea Ursului, Valea Dumitresei și Valea Răcătăului.

Așezat între două dealuri tăiate adânc de cursul Râului Someșul Rece, satul este situat în partea de vest a județului Cluj, în bazinul superior al Râului Someșul Mic, la 22 km de Municipiul Cluj-Napoca, reședința județului. Legătura cu alte centre și orașe din județ este înlesnită de șoseaua europeană (E60) Cluj-Napoca - Oradea, care străbate localitatea Gilău, respectiv autostrada A3 (care leagă Brașovul de Borșa) situată în imediata apropiere a așezării.

Etimologia denumirii localității provine de la numele râului care îl traversează, Someșul Rece. Satul a avut și alte nume precum: Hidegh Samos (1609), Hidegh Szamos (1640), Szomesu Rece (1850) și Someșu Rece (1892). Prima atestare documentară datează din anul 1448, când mai mulți locuitori apar în calitate de martori la un proces. Din anul 1921 localitatea Someșu Rece face parte din Comuna Gilău.

Localitatea Gilău, în claritatea cerului albastru ori în dezmierdarea norilor, ni se înfățișează ca o străveche vatră românească înzestrată cu toate formele de relief: munți și văi, dealuri și șesuri. Mediul geografic, de-a lungul mileniilor, a jucat un rol deosebit de important, pentru că există o strânsă legătură între factorii geografici și oameni. Pământul Gilăului a fost și a rămas izvor de hrană, loc de adăpost în vremuri tulburi, dar și loc de evoluție neîntreruptă. Sub influența reliefului, a climei, solului și a bogățiilor, locuitorii din Gilău își procurau hrana, își construiau locuințele și-și confecționau îmbrăcămintea.

Plaiurile comunei sunt străbătute de "Someșul Mic" cu cele două brațe ale sale, Someșul Cald și Someșul Rece. Apele lor vin tumultuos, într-o neîntrecută horă, dinspre sud și sud-vest și se îngemănează pe pământ gilăuan, după care devin mai domoale.

Relieful predominant este de deal și de munte, cu codrul întins, și pe alocuri greu de pătruns, și a oferit posibilități de hrană (fructe, ciuperci și mai ales vânat), adăpost pentru casă și gospodărie, influențând modul de gândire și pe cel comportamental.

Cadrul natural și-a alcătuit personalitatea din îmbinarea muntelui cu văile, dealurile și șesul. Și viața ne-a demonstrat că cel care a stăpânit muntele stăpânește și șesul, iar de la munte la șes se ajunge pe trepte geografice.

Munții de aici, pe care localnicii îi numesc tot dealuri, fac parte din grupa Munților Apuseni: Apusenii de Nord și Apusenii de Sud. În categoria Apusenilor de Nord intră masivele Gilău - Muntele Mare, Bihor, Pădurea Craiului, Codru Moma, Highiș și Dorcea.

Munții Gilăului sunt formațiuni geologice constituite în urmă cu milioane de ani. Trei grupe de roci se întâlnesc aici: cristaline, intrușire, granitoide sinorogene și sedimentare paleozoice asociate cu produsele activității unui magnetism subsecvent. Șisturile cele mai puternic metamorfozate sunt cunoscute sub numele de "cristalin de Gilău - Muntele Mare". După cum susțin geologii, din punct de vedere structural se poate vorbi de un vechi bloc cristalin regenerat în timpul orogenezei alpine.

Suprafața Cârligata - Fărcașa este cea mai înaltă. Ea se menține între 1.600 și 1.800 m altitudine, fiind urmată de cea a Mărișelului (între 1.000 și 1.300 m) și cea mai joasă, cea a Feneșului (500 – 600 m).

Erodarea în Munții Gilăului a fost complicată, ca urmare a fragmentărilor și a jocului diferențiat pe vertical. Cele trei trepte de eroziune se evidențiază spre bazinul Transilvaniei sub forma unor culmi străpunse de văile adânci ale Râschii, Agârbiciului, dar, mai ales, ale Someșului Cald și ale Someșului Rece, cu sumedenia de afluenți. Înălțimea Fărcașa e cea mai veche, cea mai complexă sub aspect morfologic, având cinci trepte de eroziune.

Între bazinele celor două Someșuri se găsesc roci vulcanice (dacite și andezite). Cu toată durtatea lor, rocile au avut de suferit prin îndelungata modelare propusă de factorii externi (ploi, ape curgătoare, îngheț, dezgheț, vânturi), generând un relief caracteristic prin interfluvii ondulate, pe de-o parte, și abrupturi pe de altă parte.

O altă caracteristică a Apusenilor întâlnită și în Munții Gilăului o reprezintă cele câteva vârfuri care produc un ecou mult mai puternic, așa cum este "Piatra Grăitoare" (înaltă de 1.651 m). Văile sunt adânci (depășind pe alocuri 400 – 500 m), îngustate și puțin ospitaliere, dar care au fost ideale pentru amenajarea unor importante obiective hidroenergetice (ex. Barajul și Lacul Tarnița).

Întâlnim multe abrupturi cu înclinări de peste 25 (coaste), văi asimetrice cu îngustări locale sub forme de mici chei. O adevărată luptă herculană a dat apa Someșurilor. Someșul Cald, dârț și aspru la mânia, ca moșii, își trage puzderia de izvoare la vreo 45 km, în sud-vest, sub culmile Cârligatelor și Piatra Arsă (la 1.550 metri altitudine). De acolo până la sărutul cu fratele său, Someșul Cald, a cules numeroși tributari: Belișul, Rîșca, Agârbiciul și Tarnița, sporindu-și substanțial debitul.

Altitudinile prezente pe teritoriul Comunei Gilău sunt următoarele:

- Cârligata - Fărcașa între 1.600 și 1.800 m;
- Mărișel între 1.000 și 1.300 m;
- Feneș între 500 și 600 m.

Așezat la ieșirea Someșului Mic din Munții Apuseni, datorită poziționării sale la intersecția a două importante căi de comunicație ale Transilvaniei, Gilăul a avut și are un important rol în dezvoltarea economică, politică, culturală și socială a județului Cluj și a Transilvaniei centrale.

Castrul roman de la Gilău, astăzi ruine, se află în sudul Comunei Gilău și măsoară 138 x 221 m. Vechiul castru roman a fost ridicat pentru apărarea Orașului roman Napoca, situat la circa 25 km est. A fost primul castru din Transilvania unde arheologii au identificat clar succesiunea între castrul din pământ și lemn și castrul de piatră care i-a urmat.

Castelul Gilău este cel mai important monument din comună având un bogat patrimoniu arheologic și istoric.

Din punct de vedere geografic, Gilăul este așezat într-un mod fericit la întâlnirea Munților Apuseni cu zona de deal a Podișului Someșan, ceea ce îi dă un farmec pitoresc aparte.

Hidrografia, flora, fauna și tipul solurilor de la nivelul unității administrativ-teritoriale

I. Hidrografia Comunei Gilău

La nivelul județului Cluj, rețeaua hidrografică este reprezentată de:

- Râurile: Someșul Mic, inclus aproape integral în cuprinsul județului, Crișul Repede și Arieșul inferior;
- Lacurile naturale și iazurile: Cătina Popii I și Popii II, Geaca, Țaga etc.;
- Lacurile de interes hidroenergetic: Beliș-Fântânele, Tarnița și Gilău.

O adevărată luptă herculeană a dat apa Someșurilor. Someșul Cald, dârz și aspru la mânie, ca moșii, își trage puzderia de izvoare la vreo 45 kilometri, în sud-vest, sub culmile Cârligatele și Piatra Arsă (la 1.550 metri altitudine).

De acolo până la sărutul cu fratele său, Someșul Cald, a cules numeroși tributari: Belișul, Rîșca, Agârbiciul și Tarnița, sporindu-și substanțial debitul. Apele lui vijelioase au fost stăvilite în mai multe locuri: la Fântânele, Tarnița, Someșul Cald și Gilău.

Someșul Cald, venind năvalnic, a creat o vale spectaculoasă, cu sectoare de chei în calcarele jurasice și defilee tăiate adânc în șisturile cristaline și granițe. Aceste considerente au stat la baza planului de amplasare a impunătorului baraj de la Tarnița.

Someșul Rece vine de sub Vârful Runcu (de la 1.609 metri), preluând mai multe pâraie, dintre care amintim: Irișoara, Dumitreasa, Răcatăul și Râșca Mare. Lacurile de acumulare de pe suprafața comunei "create" de mâna omului au schimbat pe termen lung datele Gilăului din punct de vedere socio-economic, ecologic, peisagistic și turistic.

Acestea sunt:

- Lacul de acumulare Tarnița (215 ha și 74 milioane de metri cubi de apă);
- Lacul de acumulare Someșul Cald (75 ha și 7,4 milioane de metri cubi de apă);
- Lacul de acumulare Gilău (50 ha și 4,3 milioane de metri cubi de apă).

Datorită acestor considerente, Gilăul a ajuns cea mai importantă zonă de agrement a Municipiului Cluj-Napoca (cu peste 500 de case de vacanță, moteluri și campinguri).

Munții, râurile și lacurile au influențat clima și vegetația Comunei Gilău. Altitudinea, formele de relief și poziția lor preponderent nordică, apele și vegetația sunt factorii care determină diferențieri importante din punct de vedere climateric între crângurile Păltineni, Chirilești, Talieni și altele aparținând satului Someșu Rece, situate la altitudine, și Gilăul care se află la 400 – 430 metri.

Încă din anii 1905 – 1906, s-a materializat parțial potențialul apelor Someșului Rece prin construirea Uzinei electrice “Someșul Rece”, care și azi după aproape 100 de ani, este în stare, la nevoie, să ofere energie. Dar, în a doua jumătate a veacului trecut, mințile iscoditoare ale specialiștilor au studiat și au pus în valoare puterea apelor celor două Râuri, Someșul Cald și Someșul Rece, cu sumedenia lor de afluenți.

Din anul 1969 și până azi, s-a realizat o cascadă de hidrocentrale, în opt trepte, cu cinci baraje, opt centrale hidroenergetice și peste 30 de kilometri de aducțiuni principale și secundare, pe o diferență de nivel de 650 metri, oferind sistemului hidroenergetic național o producție medie anuală de 534 de milioane de megawați pe oră.

Prima amenajare a fost ridicată în amonte de Gilău (A.H.E. Mărișelu – Lăpușești), iar altele în naval (la Florești și Cluj-Napoca), patru sunt așezate pe pământ gilăuan, devenind obiective economice și turistice, cu implicații asupra forței de muncă și veniturilor la buget local. Fiecare dintre acestea are trăsături distincte ca aspect, amplasate într-un cadru natural plin de grandoare și frumusețe, devenind obiective turistice de interes național și chiar European.

1. Amenajarea Hidroenergetică Tarnița este alcătuită din baraj, lacul de acumulare și centrala electrică. Este cea de-a doua treaptă a salbei de cascade (prima fiind cea de la Fântânele – Mărișelu).

Cu aproape patru decenii în urmă, atunci când s-a bătut primul țărș care indica mijlocul viitorului baraj Tarnița, era destul de greu de imaginat cum va arăta uriașul piept de beton cu misiunea de a stăvili apele vijelioase ale Someșului Cald.

Barajul este realizat din beton în dublă curbă, cu o deschidere la coronament de 232 metri și cu o înălțime de 97 metri.

Prin ridicarea barajului s-au urmărit mai multe obiective: regularizarea debitului afluenților Someșului Cald, atenuarea undei de viitură, asigurarea centralei hidroenergetice cu apă, dar și a obiectivelor din aval.

Specialiștii din domeniu îl consideră cel mai suplu baraj de acest tip din România. Apa reținută formează o “mare între munți” cu un volum de circa 70,5

milioane de metri cubi și este trimisă centralei hidroenergetice Tarnița, așezată subteran, în piciorul barajului.

Centrala are o putere instalată de 45 MW. În 1974 a fost pusă în funcțiune, fiind echipată cu două turbine de tip FRANCIS, cu o putere de 22,5 MW. Hidroenergeticienii au considerat-o prima "școală" în domeniu și sunt mulțumiți de rezultatele pe care le oferă.

2. Centrala Hidroelectrică Someșul Cald figurează ca al doilea mare obiectiv hidroenergetic de pe raza Gilăului.

Pentru realizarea acesteia a trebuit să fie strămutat aproape întregul sat Someșu Cald. Pașnicii săteni au fost smulși din albia tradițională a existenței lor. Cei mai mulți nu s-au îndepărtat prea mult de locurile natale, și-au amenajat noi case la Gilău, dar alții au plecat la Cluj-Napoca, Oradea, Arad. Pentru localnici a fost un adevărat seism sufletesc. Înainte de a părăsi locul fostei vetre, care urma să fie inundată, vedeau, cu strângere de inimă, doar moloz și orgada răvășită.

Bătrânul Samus, care în perioada topirii zăpezii era în stare să crească cu 2-3 metri peste cotele normale, a fost ostoit cu ajutorul barajului, undele de viitură fiind stăvilite și reținute. Barajul de aici, cu o înălțime de 33,5 metri, a fost conceput și realizat ca un baraj de greutate, din beton. Lungimea acestuia la coronament atinge 130 metri. Acesta reține apa care poate atinge un volum de 7,5 milioane de metri cubi și are rolul de a fi o sursă de rezervă ca apă potabilă și industrială pentru Stația de tratare și pompare din Gilău către Cluj-Napoca și ceilalți consumatori.

Centrala hidroelectrică este amplasată la piciorul barajului și este echipată cu o turbină vertical tip KAPLAN de 12 MW. Ea oferă energie în sistemul național, din anul 1983.

3. Centrala Hidroelectrică Gilău I este ridicată în aval de Lacul de acumulare Gilău pentru a folosi o parte din apa acestuia, care în principal, este sursa de apă potabilă și industrială a Municipiului Cluj-Napoca și a celorlalte localități racordate la magistrală. De asemenea, și cele două păstrăvării situate în aval sunt alimentate tot cu apă din această acumulare.

Barajul și lacul aparțin Direcției Apelor Someș-Tisa. Centrala a fost realizată în apropierea barajului și este echipată cu o turbină verticală tip KAPLAN de 5,4 MW și 2 microturbine de 0,615 MW.

4. Centrala Hidroelectrică Gilău II este realizată pe derivație, fără acumulare, apa fiind adusă printr-o conductă lungă de 1.806 metri.

Centrala a fost amplasată pe malul drept al Someșului Mic. Aceasta a fost echipată cu o turbină vertical de tip KAPLAN de 5,4 MW și două microturbine tip EOS de 0,75 MW. Darea în funcțiune a centralei a fost în anul 1986.

Toate cele 4 construcții hidroenergetice, pe lângă rosturile lor economice, de a contribui la producerea de energie și a o include în sistemul energetic național, mai au și alte roluri: regularizează debitul Someșurilor și afluenților, atenuând undele de viitură.

Lacurile de acumulare au determinat și schimbări ale florei și faunei, parțial ale microclimatului, ale întregului peisaj, înfrumusețându-l.

Acum, la începutul celui de-al treilea mileniu, putem observa extraordinarul cadru natural al văii Someșului. Retina ochilor nu încetează să înregistreze spinările de munți cu ramele lor de piatră înfipite adânc până sub apele mării dintre munți, acumulări făurite prin ingeniozitatea cu care constructorii au cumișit și au dirijat apele din bazinele Iara, Lindru, Negruța, Calu, Dumitreasa, Răcățiu și Someșul Rece, prin 30 kilometri de artere ale aducțiunilor, ca să umple marea intramontană.

În prezent, se cunoaște faptul că această apă potolește setea clujenilor, asigură buna funcționare a obiectivelor industriale din aval, dar este și apa care oferă lumina.

În jurul uriașei oglinzi de apă, apare o pleiadă de case de vacanță care au în spinare cojocul verde, din care fiecare firicel de apă șoptește fără încetare, plăcut și odihnitor, iar sunetul curgerii ei conferă gravitate și măreție locurilor. Întregul ansamblu de construcții hidroenergetice oferă un plus de frumusețe spațiului gilăuan.

II. Flora Comunei Gilău

Flora este o componentă a cadrului natural în care omul își așterne împământarea. "Codrul, frate cu românul", s-a transformat în lait-motivul existenței într-un spațiu undulat unic, deal-vale, o alinare pentru cei care subscriu afirmației grave pe care ne-a lăsat-o moștenire Lucian Blaga: "Veșnicia s-a născut la sat!"

Pentru satul românesc, apropierea de natură a însemnat certificatul de naștere al unui suflet sensibil la "tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul", a fost infuzia de încredere în zâmbetul care a survolat momentele de restriște, clipa de har care a rezistat luptei pentru supraviețuire.

Un firicel de iarbă, o floare ascunsă la catrință, un lăstar "verde crud, mugur alb și roz și pur" sau un fag sprijinit de boltă au înnobilit senzația că noi, oamenii pământului, suntem permanența care ne apropie de "viața fără de moarte" a basmelor pe care le creăm trăindu-le.

Solul și vegetația au și ele diferențieri însemnate. Dispunerea în trepte a reliefului, alături de zonalitatea climatică, este un factor care determină asociațiile vegetale și animale.

În prelungirile muntoase, cu solul brun-gălbui podzolic, se află etajul forestier, cu cele două subetaje, cel de rășinoase și cel de molidișuri în amestec cu fag. Din cele 11.721,97 de hectare ale comunei, 6.327 de hectare sunt acoperite cu păduri și alte terenuri cu vegetație. Demn de reținut este faptul că peste 250 de hectare de păduri au rolul de protecție a lacurilor care trebuie să ofere apa potabilă cu parametri cât mai ridicați, aceasta fiind dirijată spre Orașele Cluj-Napoca, Gherla, Dej și sumedenia de sate racordate la conducta magistrală, printre care, în primul rând, se află Gilăul (cu cei 25 de kilometri de conductă secundară de pe străzile "Republicii", "Principală" etc.) și Someșu Rece.

În interfluvii și pe micile platouri se află asociațiile de graminee și numeroase monocotiledonate, în alternanțe cu tufișuri, locuri ideale pentru pășunat, de la confluența Someșului Cald cu Someșul Rece, unde lunca se lărgește, precum și pe valea Căpușului întâlnim sălcii, plopi, arini, iar pe terasele din stânga văii Căpușului și pe cele ale Someșului Mic, se întinde fânațul și pășunea.

În stânga și-n dreapta văii Căpușului, precum și pe terasele joase ale Someșului Mic, dar și pe mici petice de teren ale satelor Someșu Cald și Someșu Rece, localnicii cultivă grâu, secară, porumb, dar mai ales cartofi.

III. Fauna Comunei Gilău

Fauna urmează dispoziția zonală a vegetației. În spațiul montan sunt reprezentative animale precum mistrețul, căprioara, lupul, vulpea, râsul sau jderul de piatră.

În mediul acvatic, încă de prin anul 1640 se nota existența bogăției apelor în pești precum: păstrăvi, cleni, mreze, scobari și lipani.

Mai jos, la poalele munților și-n tufărișurile de pe dealuri, trăiesc iepuri, vulpi, lupi, mistreți, căprioare, veverițe și fazani.

Pe lacurile de acumulare se pot vedea mai nou rațe, gâște sălbatice și chiar lebede.

Încă din antichitate, țăranii au pus mare preț pe creșterea animalelor (bovine, ovine, caprine, porcine, cabaline). Acestea erau pentru localnici atât surse de hrană (lapte, brânzeturi, carne), cât și animale de tracțiune.

Izvoarele istorice fac dese referiri la această preocupare de seamă. Iată două exemple luate din două perioade situate la distanță de peste un secol una de alta: satul Someșu Cald avea în anul 1737 un număr de 1.633 de oi, iar Gilăul avea în anul 1895 un număr de 9.167 de animale.

Cadrul natural variat și deosebit de atrăgător, cu păduri, pășuni și locuri de arătură, râuri și văi, zeci de izvoare cu apă potabilă, deci cu posibilități de respectare a hranei, a oferit condiții de viață de-a lungul vremii.

Așa se explică populația relativ numeroasă și existența neîntreruptă pe pământul gilăuan.

Ariile protejate:

→ Cariera Corabia, monument al naturii – arie geologică de importanță națională.

Acumulările:

→ Tarnița, Gilău, Someșu Cald și Valea Someșului Rece – arii peisagistice de importanță regională.

IV. Învelișul de sol al Comunei Gilău

Munții Gilăului sunt formațiuni geologice constituite în urmă cu milioane de ani. Trei grupe de roci se întâlnesc aici: cristaline, întrușire granitoide sinorogene și sedimentare paleozoice asociate cu produsele activității unui magnetism subsecvent.

Șisturile cele mai puternic metamorfozate sunt cunoscute sub numele de “cristalin de Gilău – Muntele Mare”.

Geologii au ajuns la concluzia că, din punct de vedere structural, se poate vorbi de “un vechi bloc cristalin regenerat în timpul orogenezelor alpine”.

Între bazinele celor două Someșuri se găsesc roci vulcanice (dacite și andezite). Cu toată duritatea lor, rocile au avut de suferit prin îndelungata modelare produsă de factorii externi (ploi, ape curgătoare, ciclul îngheț-dezgheț, vânturi), generând un relief caracteristic prin interfluvii ondulate, pe de-o parte și abrupturi, pe de altă parte.

Cariera Corabia este un monument al naturii și arie geologică de importanță națională. Cariera Corabia este o locație de interes științific și turistic național și internațional, cu statut de Rezervație Naturală și de Monument al Naturii. În arealul natural protejat Cariera Corabia, se pot observa formațiuni geologice, care, îndeobște, se găsesc în măruntaiele pământului, devenind în puține locuri din lume accesibile privirii.

Datorită importanței majore, încă din anul 1966, prin decizia 244 a Academiei Române, Cariera Corabia a primit statutul de Monument al Naturii de interes național.

Cariera Corabia se situează în nord-estul Munților Gilăului, pe versantul vestic al Dealului Corabia, deasupra malului drept al pârâului Bârlogu (Râșca Mică), într-un areal împădurit (Pădurea Corabia) de pe raza Comunei Gilău.

Arealul protejat se găsește la 12 kilometri distanță de satul Gilău și la 30 kilometri distanță de Cluj-Napoca.

Istoria Carierei Corabia începe odată cu construcția barajului Talieni, obiectiv din cadrul hidrocentralei Someșu Rece, realizat la începutul secolului XX. Barajul a fost ridicat din materiale locale, de către constructori italieni.

În acest scop, pe malul drept la Bârlogului, la poalele Dealului Corabia, s-a înființat o carieră. Decopertarea versantului și fenomenele de eroziune ce au

urmat, au condus la dezvăluirea unei structuri geologice deosebit de interesante, care se desfășoară pe verticală.

Unele dintre formațiunile geologice din areal, ce se arată azi privitorului, sunt printre cele mai vechi de pe teritoriul României.

Pe lângă rocile magmatice (granituri, pegmatite), aici pot fi observate orizonturi geologice stratificate, alcătuite din roci aflate în diferite stadii de transformare (metamorfizare).

Aceste formațiuni geologice metamorfice (gnaisuri, șisturi cristaline) s-au format, sub acțiunea căldurii și a presiunii din scoarța terestră, cu zeci și sute de milioane de ani în urmă, din roci sedimentare (argile, gresii, marne).

Fenomenele de metamorfism geologic, specifice Carierei Corabia, sunt însoțite de fenomene de ultrametamorfism (metamorfism de intensitate extremă). Zona de ultrametamorfism din areal este formată dintr-un strat gros de 60 de metri de gnaismigmatizat (care prezintă cute de curgere a magmei) și variate filoane pegmatitice cu cuarț și cu feldspat alb și roz.

Migmatitele din Munții Gilăului, accesibile privirii la Cariera Corabia, sunt printre puținele formațiuni geologice de acest tip care pot fi admirate la suprafața Pământului.

Datele privind înființarea Comunei Gilău, prima atestare documentară, precum și evoluția istorică

Gilău, mai demult Gelău (în maghiară Gyalu, în dialectul săsesc Gela, în germană Gelu, Julmarkt sau Jalmarkt) este o comună în județul Cluj, Transilvania, România, formată din satele Gilău (reședința), Someșu Cald și Someșu Rece.

În perioada interbelică a fost reședința plasei Gilău din județul Cluj (interbelic). În prezent este reședința Comunei Gilău care cuprinde și localitățile învecinate.

Gilău este un cuvânt-simbol care exprimă numele unei așezări care a dăinuit peste veacuri, moștenit de la strămoși și pe care tot mai mulți îl leagă de memoria voievodului român Gelu, din secolul al X-lea. Au existat și filologi care au încercat să-i găsească originea numelui în pronunția populară ardelenescă, aflată sub influența maghiară, a cuvântului “deal” exprimat “gyal”, dar n-a fost împărtășită de prea mulți.

Deși în documentele medievale cunoscute până în prezent, este menționat doar din anul 1212, urmele arheologice ni-l coboară în timp cu peste trei mii de ani.

Prezența umană este atestată încă de acum 5000 de ani, iar rând pe rând, aici la Gilău s-au succedat culturile Epocii bronzului, a fierului, din prima vârstă a acestei perioade, având magnifica fortificație de pe Dealul Cetății așezată la confluența Someșului Cald cu Someșul Rece, pe un deal la o altitudine de 400 m.

Beneficiind de o serie de factori naturali, geografici, cu bogății ale solului și subsolului, cu șesuri, dealuri și munți, dar mai ales cu pădurea care le-a fost casă și cămară de provizii, locuitorii de la confluența Someșurilor au trăit aici de-a lungul mileniilor.

Viața omenească este atestată din timpuri preistorice, iar, la început de mileniu al treilea, bat la porțile așezării propunerile de ridicare la rangul de oraș.

Principala caracteristică a acestei lungi istorii este continuitatea, demonstrabilă pentru fiecare epocă.

Cele mai vechi urme datează din neolitic (mileniul al treilea î.Chr.). Obiecte de uz casnic, unelte, arme și podoabe s-au descoperit în mai multe locuri din hotarul comunei, la “Chister”, “Dealul Borzaș”, “Cuptoarele de Var” și în stratul preroman din perimetrul castrului, constând în fragmente de vase, topoare de piatră și o figurină zoomorfă.

Din Epoca bronzului au fost depistate urme de așezări la punctele de hotar “Budulău”, “Cuptoarele de var”, iar la “Mărtinuș” s-a găsit un vârf de săgeată de bronz cu trei muchii. La locul numit “Pădurea Orașului” s-au scos la iveală urmele unei așezări dacice deschise.

Cele mai importante urme de civilizație au fost găsite pe promontoriul înalt situat la confluența Someșului Rece cu Someșul Cald, între vârfurile Cherului și platoul Mărișelului. Aici, pe o suprafață de 10 hectare, arheologii au descoperit o așezare dacică, întărită cu un val de pământ susținut cu palisade, un șanț mare, recunoscut pe o lungime de 144 m, înalt de 8 m, lat de 15-18 m și un al doilea șanț mai mic. În interiorul fortificației s-au descoperit în bordeie, fragmente de ceramică, unelte, un vârf de lance de bronz și o râșniță dacică. Această cetate de pământ a fost păstrată în tradiția locală sub denumirea de “Cetatea lui Darius”.

La Someșu Cald a fost descoperit un tezaur dacic: un lanț cu pandantive de tip cui (astăzi aflate la muzeul din Viena), monede grecești dirrachiene și monede republicane romane (probabil din anii 50-40 î.Chr.), iar la Someșu Rece, 120 de monede republicane, alături de monede grecești și obiecte de podoabă. Totodată, s-ar putea ca o parte a fortificației de pe Dealul Cetății să fi fost folosită și de către daci, deoarece aceasta, prin poziționarea ei, controlează două căi importante de pătrundere înspre inima Munților Apuseni, acolo unde se găsesc minereurile aurifere.

Perioada care însă va așeza definitiv Gilăul ca punct de control și dezvoltare pe harta Transilvaniei a fost perioada romană, aici fiind așezată de către împăratul Traian, o importantă unitate militară de cavalerie adusă tocmai din îndepărtata Sirie, a II-a siliană. Castrul acestei unități militare, adică cazarma, a fost așezată pe un pînten de deal, între Someșul Mic și pârâul Căpuș, actualmente în grădina Castelului Teleki din centrul comunei. Poziționarea acestui castru a fost foarte bine gândită având o vizibilitate bună înspre Căpușu Mare și înspre Cluj-Napoca. Suprafața acestui castru era de aproximativ 2.2 ha, el adăpostind 500 de soldați și 1000 de cai, câte doi de fiecare soldat. În frumoasa grădină din spatele castelului, astăzi mai sunt vizibile în teren, urmele porților laterale și a porții decumane, adică poarta din spate, precum și șanțurile și zidurile de apărare, foarte puternic aplatizate.

Mult mai bogate sunt vestigiile arheologice din perioada romană (anii 106-274), pe muchia platoului “Chister” (o ruină circulară, probabil un turn de veghe roman), la “Coasta cimitirului” - Veresmont (multă ceramică și fragmente de inscripții romane) și la “Malu Roșu” (părți din monumente sculpturale și coloane).

Dar cele mai bogate vestigii romane s-au găsit în castru (tabără fortificată, fortăreață) și în jurul acestuia unde se aflau canabele (așezări civile aflate în apropierea castrului). Ele constau în vase de uz casnic, țigle, fragmente de cărămizi, inscripții și monede. Majoritatea aparțineau unității militare care staționa aici - Ala Siliana (unitate militară romană auxiliară de cavalerie).

Castrul a fost identificat în anul 1943 și studiat prin sondajele și săpăturile arheologice din anii 1951, 1956, 1976-1985 precum și în anii următori. Arheologii au constatat că această tabără a fost utilizată în întreaga perioadă romană, de la Traian până la Aurelian.

S-au stabilit trei etape în construcția sa:

- Castrul mic de pământ;
- Castrul mare de pământ;
- Castrul de piatră de la sfârșitul secolului al II-lea.

Săpăturile din ultimii ani au scos în evidență chiar și cea de-a patra fază a clădirii comandamentului (principia), când în subsolul acesteia au instalat cuptorul care alimenta instalația de încălzire.

A fost primul castru din Transilvania unde arheologii au identificat clar succesiunea între castrul din pământ și lemn și castrul din piatră care i-a urmat.

Prin săpăturile arheologice i-au fost recunoscute dimensiunile (210 și 138 m), porțile, clădirea comandamentului (praetorium), bastioanele din colțurile de nord-vest și sud-est, precum și o parte a bărcilor.

Inventarul descoperit prin cercetările arheologice este bogat: multă ceramică, arme, podoabe, monede, piese de harnașament, opaițe și alte materiale. Faptul că printre obiecte s-a descoperit și ceramică dacică (câteva cești dacice de factură locală), alături de cea romană obișnuită și cea de import (terra sigillata), demonstrează dăinuirea dacilor sub romani. S-au găsit vase întregi sau părți din cel puțin 35 de vase diferite, lucrate cu mâna.

În interiorul castelului a fost descoperit un recipient din bronz și alte aliaje, datând din secolul al III-lea. Vasul este decorat cu atleți care se întrec într-o palestră. Cele nouă figuri așezate în patru grupe, iau parte la lupte sub supravegherea unui arbitru. Luptătorul din stânga, cu o mână îl ține de gât pe adversar, iar cu alta este pregătit să-l lovească. Altă pereche de atleți luptă corp la corp, cel din stânga făcând o fandare cu genunchiul. Deasupra, pe altar, este redată cupa de premiere așezată între două ramuri de măslin. Obiectele de pe altar sunt realizate în foiță de argint, cu ornamente fitomorfe, linii de perle și o friză de frunze de stejar. Ornamentica mânerului, bordurii, exteriorului, fundului vasului, realizată prin turnare și gravare, proporțiile corpurilor luptătorilor, mâna ridicată, mânușa, baeaba, toate dovedesc realele calități artistice ale celui care le-a executat, după maniera grecească de lucru. Vasul acesta este unul dintre cele mai reușite exemplare din punct de vedere artistic, un unicat pentru această parte a Daciei romane.

Unitatea de cavalerie romană și fortificația de pe Dealul Cetății aveau rolul de supraveghere a accesului spre minereurile aurifere. Însă, ea a jucat un rol de control al uneia dintre cele mai importante bogății din acele vremuri ale Transilvaniei: sarea. Până nu demult, sarea a fost principalul conservant al cărnii provenite de la animale, iar Câmpia Panoniei (Ungaria de astăzi) nu deținea astfel de zăcăminte, alte rezerve de sare

găsindu-se doar dincolo de Berlin. Gilăul, aflându-se la intersecția celor două artere importante dinspre est și sud, controla acest comerț dinspre exploatarea de sare de la Ocna Mureș, Turda, Cojocna, Jucu și Sic. Practic această sare a fost aurul Transilvaniei, pentru exploatarea ei fiind nevoie de un efort minim, obținându-se însă un profit imens la export.

Prezența acestei unități militare de cavalerie romană asigura atât controlul acestui comerț cât și sprijinul militar al castrului de infanterie de la Bologa, Sutor, Românași, Brusturi, Tihău, practic, a frontierei Imperiului Roman. Importanța unității de cavalerie de la Gilău este dovedită și de faptul că doi dintre ofițerii superiori erau decurioni ai Municipiului Napoca, adică consilieri municipali. Este, așadar lesne de închipuit rolul pe care Comuna Gilău de azi îl juca acum două mii de ani în conducerea Orașului Cluj-Napoca din zilele noastre, și în conducerea provinciei Dacia Porolissensis creată de către împăratul Hadrian în anul 121, era noastră.

Dacia Porolissensis, ca unitate administrativă, se pare că a stat și la baza voievodatului lui Gelu, care la fel ca și vechea provincie romană, exploata și controla comerțul cu sare dinspre Transilvania spre Europa. Însă până la Gelu, aici la Gilău întâlnim printre primele dovezi ale creștinătății, fiind descoperit un frumos monument de banchet funerar, unde apare și simbolul crucii. Astăzi, acest monument este încastat în peretele bisericii catolice, monument istoric din Gilău, situată în centrul comunei.

În mod sigur, după retragerea romană și până la voievodul lui Gelu, au locuit aici gepizii, a căror prezență e atât de bine reliefată prin săpăturile arheologice de la Florești-Polus, Vlaha și Săvădisla.

Continuitatea vieții pe tărâmurile gilăuane este demonstrată prin urmele arheologice descoperite în castru și în apropierea acestuia, care datează din secolele III-IV. Castrul nu prezintă urme de incendiere sau abandonare. Și la Gilău, ca și în multe alte locuri ale fostei provincii Dacia, a rămas o populație deja romanizată. De-a lungul vremii, alături de autohtoni, s-au așezat grupuri de popoare migratoare, făcând popasuri vremelnice: germanici (goți și gepizi), slavi și alții, dar, fiind puțini și inferiori localnicilor, au fost asimilați de aceștia. Ulterior, mai multe familii de etnici maghiari s-au stabilit aici și urmașii acestora conviețuiesc cu românii în bună înțelegere.

Localnicii trăiau în sate, iar ca să se poată apăra, s-au organizat în cnezate. Cel care a reușit să unească mai multe cnezate spre sfârșitul secolului al IX-lea, cu puțin înainte de expediția triburilor maghiare în Transilvania, a fost voievodul român Gelu ("Gelu quidam Blacus" = Gelu un anumit român).

Cronica medievală maghiară "Gesta Hungarorum", scrisă la finele veacului al XII-lea, menționează pe voievodul Gelu, voievodul lui întinzându-se de la Porțile Meseșului până dincolo de Mureș.

Acest "dux Ultrasilvanus" și "dux Blacorum" (ducele românilor) își avea reședința lângă Râul Someș. Mai mulți istorici au ajuns la concluzia că Dăbâca a fost sediul voievodal, iar Gilăul se pare că a fost una dintre reședințele militare.

Profitând de faptul că puterea politică era slăbită ca urmare a invaziei unor popoare migratoare și aflând că pământul de dincolo de păduri are multe bogății, sare, aur și argint, iar la suprafață este mănos, conducătorii unguri au trimis iscoade să cerceteze și să vadă în ce condiții l-ar putea lua în stăpânire. La reîntoarcere, iscoadele au relatat că locuitorii acestor ținuturi sunt slăbiți de atacurile pecenegilor și că ducele lor este Gelu Românul.

Voievodul Gelu nu le-a putut opri înaintarea nici la Meseș, nici "pe Râul Almaș" și, hotărând să se retragă în cetate, a fost ucis "lângă Râul Căpuș". Viața i-a fost curmată la locul numit "Fântâna lui Gelu".

În noiembrie 2001 i s-a ridicat o cruce în apropierea locului unde i-au fost curmate zilele, două busturi, unul dintre ele tronând în spațiul verde din fața Palatului Culturii, celălalt fiind așezat în holul primăriei, iar în centrul localității, a fost ridicat un monument.

Operele sunt realizate de Radu Handru, bine cunoscut artist plastic, gilăuan de origine, la inițiativa și sprijinul domnului primar al Comunei Gilău, inginer Dumitru Sfârlea. Și cea mai importantă instituție educativă din localitate are înscris pe frontispiciul ei "Liceul Teoretic Gelu - Voievod", dascălii și elevii acestuia mândrindu-se cu numele eroului.

De-a lungul perioadei medievale și în evul modern, Gilăul este menționat cu apelativul de sat, cetate, târg și castel. Este scris cu diferite grafii de-a lungul anilor: Golou (1212), Gylo (1282), Gyolo (1298), Gaalow (1331), sacerdos de Gyalav (1335), Glyala (1336), Gyalow (1384), villa Gyalo (1391), Dyalow (1392), oppidum Gyalo (1446), castrum Gyalw (1501), Gialu (1553), Zilo (1808) și Gilău (1848).

Celelalte sate, Someșu Cald și Someșu Rece sunt menționate mereu, începând cu anul 1448. Continuitatea de viață și rolul de centru comercial și meșteșugăresc au fost asigurate de poziția geografică favorabilă, la confluența Someșurilor, dar și la intersecția drumurilor care făceau legătura dintre Țara Moților cu șesul și mai ales, faptul că pe aici trecea marele drum (magna via) care lega Oradea și Huedinul de renumitul centru meșteșugăresc, administrativ și comercial – Clujul.

Gilăul, ca și celelalte teritorii cucerite din Transilvania, a fost declarat proprietate regală, însă pentru a exploata bogățiile sale, potrivit obiceiului vremii, a fost dat ca danie mai multor proprietari: Episcopia catolică, diferiți principii ai Transilvaniei, iar după anul 1587, mai multor familii de nobili.

În anul 1242 era stăpân episcopul Galus, în 1373, episcopul Transilvaniei Dumitru, în 1456 Episcopia catolică avea reședința la Gilău, iar Matheus de la Bischino locuia aici.

Prin anul 1475 era considerat palat de vară al episcopiei. În vremea episcopului Gereb s-a zidit o stemă pe peretele de est, care reprezenta două ființe ținând în mână o coroană cu cinci colțuri și un leu, reprezentări destul de izbutite, având valoare artistică. Regele Ioan Zapolya, în anul 1540, s-a cazat la Gilău și de aici a convocat Dieta

Transilvaniei. În 1541 aici s-a semnat tratatul cu Ferdinand de Habsburg prin care Ungaria intra sub dominație habsburgică. Pe un perete este încastrată o inscripție prin care se spune că sub conducerea lui Petru More s-a renovat castelul. Alte lucrări s-au executat în anul 1838, deoarece, în timpul războiului curuților, o oaste condusă de Pecri Lorinc l-a ocupat, i-a dat foc și parțial l-a dărâmat. Forma actuală se păstrează în bună parte din timpul renovărilor săvârșite din dispoziția lui Banffy Gyorgy (anii 1814-1822). În anul 2004, castelul se găsește în stare de degradare și este revendicat de un pretins moștenitor Barcsay Tamas.

Epoca medievală a fost frământată de zeci și zeci de războaie interne, dar au avut loc și năvăliri și pustiiri tătare, turce, habsburgice. Pentru diferitele servicii aduse regilor și principilor, se acordau titluri nobiliare unor "credincioși" ai regelui, apoi ai principelui și li se dădeau cele mai bune terenuri, sate întregi, ținuturi întinse, în detrimentul populației băștinașe, care era astfel treptat deposedată de pământ și de drepturi, fiind redusă economic, social și politic la starea de iobagi. În acest chip au ajuns iobagi majoritatea țăranilor din Gilău, Someșu Cald și Someșu Rece. Pe lângă aducerea la starea de iobagi, incursiunile străine, distrugerile materiale, omorurile, luarea în robie, au adus la pustiirea satelor.

Marea invazie tătară din anul 1241 ne este descrisă de călugărul Rogerius în lucrarea sa "Carmen miserabile" (Cântec de durere), deoarece a văzut peste tot doar cadaver, iar într-un sat din apropierea Clujului, fără să-i precizeze numele, spune că a găsit doar un singur om. În anul 1246, episcopul Transilvaniei s-a plâns regelui Bela că moșiile episcopale au fost grav depopulate de către tătari, amintind și de moșia Gilău (Golou) din comitatul Cluj. Pentru refacerea localităților distruse, regale mută coloniștii și aduce nobili din câmpia ungară. Acordă scutiri care se referă atât la vechii locuitori, cât și la cei care vor să vină și să se așeze aici. Actul precizează că sunt scutiți atât de judecata voievodului Transilvaniei, cât și de cea a comiților și a altor judecători. În urma acestei pustiiri sunt aduși și coloniști germani la Gilău, Lona și Florești, localitate denumită apoi multă vreme Feneșeu Săsesc, dar și cu numele de Feneșeu Român. La 21 martie 1282, regele Ladislau al IV-lea acordă privilegii speciale celor care se vor așeza pe moșiile Episcopiei. Episcopul romano-catolic al Transilvaniei, Petru, avea în stăpânire aceste localități ca posesiuni. Între anii 1270 și 1307 a adus și a așezat coloniști, mulți fiind germani și denumiți oaspeți. Și documentele din anii 1282-1335 menționează Gilăul tot ca sat episcopal.

Structura populației o putem reconstitui în funcție de câteva elemente: cetatea și oamenii ei, satul-târg cu țărani, meșteșugari, negustori și domeniul Gilăului cu zeci de sate.

Gilăul, de-a lungul istoriei, a cunoscut diferite etape de evoluție. La cumpăna dintre primul și al doilea mileniu exista o așezare întărită, o cetate "castrum dictum Gyalu" pomenită apoi ca aparținând Episcopiei Transilvaniei, episcopul având aici una din reședințe. Funcția principală a acesteia era cea militară, având rolul de strajă, de a

apăra și a controla în același timp drumurile care treceau pe aici, iar cele două poduri erau locuri obligatorii de trecere și percepere a vămii. Documentele medievale ne vorbesc despre un drum important care exista între Gilău și Măcicaș, altul, prin 1391, care mergea din Gilău spre Suceag și cel de-al treilea drumul mare care o lua spre Căpușu Mare.

Cetatea impresiona cu sute de ani în urmă, dar și castelul rămas în picioare până azi, prin poziția sa geografică și strategică: așezată pe terasa superioară a văii Căpușului, de la sud-vest de confluența văii Căpuș cu Someșul Mic, în imediata apropiere a ruinelor castrului roman, demonstrând și acest lucru continuitatea de viață, dar și poziția strategică aleasă de antici. În jurul cetății s-a dezvoltat satul, și, astfel, Gilăul și-a căpătat atât rosturi administrative, cât și militare.

Existența așezării este dovedită în mai multe rânduri, pomenindu-se atât stăpânii cât și supușii; iobagii cetății, oamenii cetății, iobagii naturali și oamenii liberi, dintre care puțini ajung în rândul micii nobilimi, iar restul îngroșând numărul supușilor. Astfel, sunt pomenite satele Gilău, Someșu Cald și Someșu Rece cu o sumedenie de supuși.

Cetatea a avut rol administrativ principal. Ea s-a extins și s-a consolidat mereu. Dacă, în prima fază, fortificația constă într-un val de pământ sprijinit în interior de un gard de stâlpi groși înfiți vertical și de bârne așezate orizontal într-un șanț adânc care o separă de restul terasei, de-a lungul vremii s-a fortificat mereu. Clădirea principală, de formă dreptunghiulară, a fost construită din piatră, cu ziduri pe alocuri groase și de 2 m, a fost etajată și i s-au ridicat cinci turnuri de veghe, cu locuri pentru trăgători. Zidul de incintă, gros și înalt, cu porți rezistente, avea rolul de a opri încercările unor țărani răzvrățiți de a forța pătrunderea în interior sau atacurile și năvălirile străine. Treptat, cetatea și-a pierdut rolul strategic, devenind un castel medieval modest, o "curia". La nivelul al doilea se găseau încăperi pentru locuit: camera stăpânului, cea a doamnei, cele ale copiilor. Lor li se adăugau camere de oaspeți și altele pentru slujbași, precum și capela. La parter existau încăperi pentru administratori, militari, bucătăria, sala de mese, magaziile de alimente, cele cu armament și diferite alte materiale, pentru corpul de bază și închisoarea, precum și grajdurile. În curte se găseau locul de tortură și butucul de execuție. Și nu putea lipsi fântâna, chiar dacă apa se afla la adâncime.

În secolul al XVII-lea i s-au adus îmbunătățiri, prin anul 1666 s-au instalat căzi de baie (care au înlocuit ciuberele), s-au realizat sobe cu cahle, mai ales de culoare verde, așezate pe picioare de piatră și pe cărămizi. Încăperile aveau pardoseală de cărămizi hexagonale și pătrate sau de scânduri. O scară monumentală semispirală, cu trepte de lemn de stejar, asigură accesul la etaj.

Castelul, privit de la semidistanță, impresionează prin masivitate, ancadramentele ferestrelor și portal. În jurul clădirii au fost plantați arbori, ceva mai jos, pomi fructiferi. Existau și grădini de zarzavat. Teritoriul era împrejmuit cu un masiv zid de incintă, din care se păstrează și în zilele noastre pe câteva porțiuni.

Gilăul era și centrul domeniului cu același nume. În anul 1687, Gilăul se afla în proprietatea lui Gheorghe Banffy. La 1640 Gilăul era reședința principelui Gheorghe Rakoczi II.

Gilăuanii au luat parte activă la răscoala lui Horea. În jurul anului 1848, la Gilău s-au petrecut două feluri de evenimente: în partea de munte luptele de rezistență ale românilor, iar în cea de șes concentrări de trupe ale revoluționarilor unguri.

În 1867 s-a instaurat regimul dualist austro-ungar care a durat 51 de ani. Situația populației din Gilău s-a agravat în timpul Primului Război Mondial, când au fost trimiși pe front 400 de bărbați. Gilăul, având o populație relativ numeroasă, după reforma administrativă introdusă în anul 1926, n-a avut încorporate comunei alte sate.

Gilăul, integrat în viața economică, politică și spirituală a României Mari, a cunoscut, între anii 1918 și 1940, un progres notabil pe toate planurile.

Evoluția sa pozitivă a fost întreruptă de consecințele Dictatului de la Viena, când o graniță impusă prin forță trecea pe la sud de localitate, incluzând și Gilăul în teritoriul ocupat de Ungaria horthystă. În Gilău s-au instalat armata și apoi administrația horthystă, jandarmii și funcționarii unguri. În anul 1944 s-a constituit "Plutonul de voluntari Gilău" care a adus o deosebită contribuție în luptele de la "Corabia".

După anul 1948, s-a trecut la naționalizarea întreprinderilor, iar în Gilău colectivizarea agriculturii a avut același efect dezastruos ca în toată țara. Destinul Gilăului în perioada 1948-1989 a fost hotărât de regimul comunist.

Lista monumentelor istorice de pe raza Comunei Gilău, așa cum apare și în documentele Ministerului Culturii și Cultelor este următoarea:

- Așezare fortificată în satul Gilău "Dealul Cetății" - Preistorie;
- Așezare fortificată în satul Gilău "Dealul Borzaș" - Neolitic;
- Așezare fortificată în satul Gilău "Groapa lui Puri" - Epoca bronzului;
- Situl arheologic de la Gilău "Dâmbul țiganilor";
- Așezare fortificată în satul Gilău "Dâmbul țiganilor" - Latcne;
- Așezare în satul Gilău "Dâmbul țiganilor" - Epoca bronzului;
- Așezare în satul Gilău "Pădurea Orașului" - Latcne;
- Castrul și vicus-ul militar din satul Gilău - Parcul dendrologic al castelului sec. II - III d.C - Epoca romană;
- Castrul de trupe auxiliare de la Gilău - Parcul dendrologic al castelului sec. II - III d.C. - Epoca romană;

- Vicus-ul militar de pe lângă castrul de la Gilău - Parcul dendrologic al castelului sec. II - III d.C. - Epoca romană;
- Așezare în satul Gilău - Parcul dendrologic al castelului - Preistorie;
- Situl arheologic de la Someșu Rece - Gilău, punct "Cetate";
- Așezare în satul Someșu Rece "Cetate" - Latcne;
- Așezare fortificată în satul Someșu Rece "Cetate" Hallstatt;
- Așezare în satul Someșu Rece "Cetate" - Epoca bronzului;
- Așezare în satul Someșu Rece "Cetate" - Neolitic;
- Așezare în satul Someșu Rece "Peștera Oaselor" - Paleolitic superior;
- Conacul Gallus din satul Gilău - sec. XIX;
- Castelul Wass -Banffy din satul Gilău - sec. XV - XIX;
- Conac, azi internatul liceului - Gilău sec. XIX;
- Șură din satul Gilău - sec. XVIII;
- Șură din satul Gilău - sec. XIX;
- Parcul castelului din satul Gilău;
- Biserica de lemn "Pogorârea Sfântului Duh" din satul Someșu Rece - sec. XVIII.

Componenta și structura populației Comunei Gilău

Conform recensământului efectuat în anul 2011, populația Comunei Gilău se ridică la 8.300 de locuitori, în creștere față de recensământul anterior din anul 2002, când se înregistraseră 7.861 de locuitori. În momentul de față, populația depășește 9.000 de locuitori, potrivit Institutului Național de Statistică.

Majoritatea locuitorilor sunt români (79,35%). Principalele minorități sunt cele de maghiari (8,7%) și romi (7,78%). Pentru 4,05% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută.

Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (77,36%), dar există și minorități de reformați (9,06%), penticostali (3,84%), baptiști (2,89%) și greco-catolici (1,05%). Pentru 4,16% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Anexa nr. 6.a

la statut

**Componenta nominală, perioadele de exercitare a
mandatelor aleşilor locali
de la nivelul Comunei Gilău,
precum şi apartenenţa politică a acestora, începând
cu anul 1996**

PRIMAR

a) mandatul 1996-2000

Nr. crt.	Nume şi prenume	Apartenenţa politică	Perioadă
0	1	2	3
1.	CORDOS GAVRIL	INDEPENDENT	1996-2000

b) mandatul 2000-2004

Nr. crt.	Nume şi prenume	Apartenenţa politică	Perioadă
0	1	2	3
1.	SFÂRLEA DUMITRU	P.D.	2000-2004

c) mandatul 2004-2008

Nr. crt.	Nume şi prenume	Apartenenţa politică	Perioadă
0	1	2	3
1.	SFÂRLEA DUMITRU	P.S.D.	2004-2008

d) mandatul 2008-2012

Nr. crt.	Nume și prenume	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2	3
1.	SFÂRLEA DUMITRU	P.S.D.	2008-2012

e) mandatul 2012-2016

Nr. crt.	Nume și prenume	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2	3
1.	SFÂRLEA DUMITRU	P.S.D.	2012-2016

f) mandatul 2016-2020

Nr. crt.	Nume și prenume	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2	3
1.	SFÂRLEA DUMITRU	P.S.D.	2016-2020

g) mandatul 2020-2024

Nr. crt.	Nume și prenume	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2	3
1.	TOPAN GELU-VASILE	P.N.L.	2020-în curs

Anexa nr. 6.b
la statut

**Perioadele de exercitare a mandatelor aleşilor locali
de la nivelul Comunei Gilău,
precum şi apartenenţele politice, începând cu anul
1996**

CONSILIERI LOCALI

a) mandatul 1996-2000

Nr. crt.	Apartenenţa politică	Perioadă
0	1	2
1.	P.U.N.R.	1996-2000
2.	P.U.N.R.	1996-2000
3.	P.U.N.R.	1996-2000
4.	P.U.N.R.	1996-2000
5.	P.U.N.R.	1996-2000
6.	U.D.M.R.	1996-2000
7.	U.D.M.R.	1996-2000
8.	C.D.R.	1996-2000
9.	C.D.R.	1996-2000
10.	P.D.S.R.	1996-2000
11.	P.D.S.R.	1996-2000
12.	U.S.D.	1996-2000
13.	P.L.'93	1996-2000
14.	U.G.R.R.	1996-2000
15.	P.A.C.	1996-2000
16.	P.S.M.	1996-2000
17.	INDEPENDENT	1996-2000

b) mandatul 2000-2004

Nr. crt.	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2
1.	P.D.	2000-2004
2.	P.D.	2000-2004
3.	P.D.	2000-2004
4.	P.D.	2000-2004
5.	P.D.	2000-2004
6.	P.D.	2000-2004
7.	U.D.M.R.	2000-2004
8.	U.D.M.R.	2000-2004
9.	U.D.M.R.	2000-2004
10.	P.D.S.R.	2000-2004
11.	P.D.S.R.	2000-2004
12.	P.S.D.R.	2000-2004
13.	P.S.D.R.	2000-2004
14.	P.U.N.R.	2000-2004
15.	P.U.N.R.	2000-2004
16.	P.N.L.	2000-2004
17.	P.N.L.	2000-2004

c) mandatul 2004-2008

Nr. crt.	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2
1.	P.S.D.	2004-2008
2.	P.S.D.	2004-2008
3.	P.S.D.	2004-2008
4.	P.S.D.	2004-2008
5.	P.S.D.	2004-2008
6.	P.S.D.	2004-2008
7.	P.D.	2004-2008
8.	P.D.	2004-2008
9.	P.D.	2004-2008
10.	P.D.	2004-2008

11.	P.D.	2004-2008
12.	U.D.M.R.	2004-2008
13.	U.D.M.R.	2004-2008
14.	P.N.L.	2004-2008
15.	P.R.M.	2004-2008

d) mandatul 2008-2012

Nr. crt.	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2
1.	P.D.L.	2008-2012
2.	P.D.L.	2008-2012
3.	P.D.L.	2008-2012
4.	P.D.L.	2008-2012
5.	P.D.L.	2008-2012
6.	P.D.L.	2008-2012
7.	P.S.D.	2008-2012
8.	P.S.D.	2008-2012
9.	P.S.D.	2008-2012
10.	P.S.D.	2008-2012
11.	U.D.M.R.	2008-2012
12.	U.D.M.R.	2008-2012
13.	P.N.L.	2008-2012
14.	P.R.P.E.	2008-2012
15.	INDEPENDENT	2008-2012

e) mandatul 2012-2016

Nr. crt.	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2
1.	P.D.L.	2012-2016
2.	P.D.L.	2012-2016
3.	P.D.L.	2012-2016
4.	P.D.L.	2012-2016
5.	P.D.L.	2012-2016
6.	P.S.D.	2012-2016

7.	P.S.D.	2012-2016
8.	P.S.D.	2012-2016
9.	P.S.D.	2012-2016
10.	U.D.M.R.	2012-2016
11.	U.D.M.R.	2012-2016
12.	P.N.L.	2012-2016
13.	P.N.L.	2012-2016
14.	P.R.P.E.	2012-2016
15.	P.P.-D.D.	2012-2016

f) mandatul 2016-2020

Nr. crt.	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2
1.	P.N.L.	2016-2020
2.	P.N.L.	2016-2020
3.	P.N.L.	2016-2020
4.	P.N.L.	2016-2020
5.	P.N.L.	2016-2020
6.	P.N.L.	2016-2020
7.	P.S.D.	2016-2020
8.	P.S.D.	2016-2020
9.	P.S.D.	2016-2020
10.	P.S.D.	2016-2020
11.	P.S.D.	2016-2020
12.	U.D.M.R.	2016-2020
13.	U.D.M.R.	2016-2020
14.	P.M.P.	2016-2020
15.	P.A.D.R.	2016-2020

g) mandatul 2020-2024

Nr. crt.	Apartenența politică	Perioadă
0	1	2
1.	P.N.L.	2020-în curs
2.	P.N.L.	2020-în curs
3.	P.N.L.	2020-în curs
4.	P.N.L.	2020-în curs
5.	P.N.L.	2020-în curs
6.	P.N.L.	2020-în curs
7.	P.N.L.	2020-în curs
8.	P.N.L.	2020-în curs
9.	P.N.L.	2020-în curs
10.	U.D.M.R.	2020-în curs
11.	U.D.M.R.	2020-în curs
12.	P.S.D.	2020-în curs
13.	P.S.D.	2020-în curs
14.	P.M.P.	2020-în curs
15.	P.R.P.E.	2020-în curs

Anexa nr. 7

la statut

**Procedura privind acordarea titlului de
„Cetățean de onoare al Comunei Gilău“,
respectiv a
„Certificatului de Fiu/Fiică al/a Comunei Gilău“**

Articolul 1

Titlul de „Cetățean de onoare al Comunei Gilău“, denumit în continuare Titlu, reprezintă cea mai înaltă distincție acordată de către Consiliul Local al Comunei Gilău.

Articolul 2

Certificatul de „Fiu/fiică al/a Comunei Gilău“, denumit în continuare Certificat, reprezintă distincția acordată de către Consiliul Local al Comunei Gilău, persoanelor născute în Comuna Gilău, la împlinirea vârstei de 18 ani.

Articolul 3

Titlul și Certificatul se pot acorda la inițiativa:

- a) primarului;
- b) consilierilor locali;
- c) unui număr de cel puțin 5% din numărul total al locuitorilor cu drept de vot înscrși în Registrul electoral cu domiciliul sau reședința în Comuna Gilău.

Articolul 4

Acordarea Titlului și a Certificatului nu este condiționată de cetățenie, naționalitate, vârstă, domiciliu, sex, religie, apartenență politică.

Articolul 5

Titlul și Certificatul au următoarele caracteristici:

- a) sunt personale;
- b) sunt netransmisibile;
- c) reprezintă un drept al titularului;
- d) au valabilitate nedeterminată.

Articolul 6

Sunt îndreptățiți să fie propuse pentru acordarea Titlului, categoriile de persoane sau personalități care se găsesc în una din următoarele situații:

- a) personalități cu recunoaștere locală, națională sau internațională care și-au pus amprenta asupra dezvoltării Comunei Gilău și a imaginii acestuia;
- b) personalități care, prin realizările lor deosebite, au făcut cunoscut numele Comunei Gilău, în țară și străinătate;
- c) persoane care, prin acțiunile lor, au preîntâmpinat producerea de evenimente deosebit de grave sau prin sacrificiul suprem au salvat viețile concetățenilor lor, în Comuna Gilău;
- d) persoane care, prin acțiunile lor dezinteresate (donații, acțiuni umanitare etc.), au produs o îmbunătățire simțitoare a condițiilor de viață a locuitorilor Comunei Gilău;
- e) foști deținuți politici sau veterani de război care prin activitatea lor ulterioară au un aport la realizarea unei imagini pozitive a Comunei Gilău în lume;
- f) sportivi din Comuna Gilău care au obținut rezultate deosebite în competiții sportive internaționale;
- g) alte situații stabilite prin regulamentul de organizare și funcționare al consiliului local.

Articolul 7

Nu pot deține Titlul persoanele care se găsesc în una din următoarele situații:

- a) condamnate prin hotărâre judecătorească definitivă pentru infracțiuni contra statului, crime împotriva umanității, fapte penale;
- b) care au dosare pe rol, în cauze care ar leza imaginea Titlului; propunerea se va face după clarificarea situației juridice.

Articolul 8

(1) Persoanele prevăzute la art. 3 solicită acordarea Titlului sau a Certificatului prin depunerea unui dosar la Comuna Gilău.

(2) Dosarul prevăzut la alin. (1) cu privire la acordarea Titlului cuprinde cel puțin următoarele înscrisuri:

- a) actul de identitate (copie vizată în conformitate cu originalul);
- b) curriculum vitae (în original);
- c) certificat de cazier judiciar (în original);
- d) actul de deces al celui propus, după caz (copie vizată în conformitate cu originalul).

(3) Dosarul prevăzut la alin. (1) cu privire la acordarea Certificatului cuprinde cel puțin următoarele înscrisuri:

- a) actul de identitate (copie vizată în conformitate cu originalul);
- b) curriculum vitae (în original).
- (4) Persoanele prevăzute la art. 3, după înregistrarea dosarului, depun la secretarul general al Comunei Gilău, proiectul de hotărâre de consiliu însoțit de referatul de aprobare și dosarul prevăzut la alin. (2) sau (3).
- (5) Proiectul de hotărâre prevăzut la alin. (4) este înscris pe ordinea de zi a ședințelor consiliului dacă sunt îndeplinite prevederile art. 136 alin. (8) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare.
- (6) Proiectul de hotărâre prevăzut la alin. (4) este dezbătut în ședință ordinară sau extraordinară.
- (7) Hotărârea privind acordarea Titlului sau a Certificatului, după caz, se adoptă cu majoritatea absolută a consilierilor consiliului local.
- (8) Propunerile respinse nu pot fi reintroduse în dezbateri pe perioada mandatului în curs.
- (9) Decernarea Titlului se face de către primarul Comunei Gilău, în cadrul ședințelor ordinare sau extraordinare ale Consiliului Local al Comunei Gilău.
- (10) Acordarea Certificatului se face de către primarul Comunei Gilău, în cadrul unei festivități care se organizează de către primar.

Articolul 9

Înmânarea Titlului se realizează după cum urmează:

- a) președintele de ședință anunță festivitatea ce urmează să se desfășoare;
- b) primarul Comunei Gilău prezintă referatul de aprobare care a stat la baza propunerii Hotărârii Consiliului Local;
- c) primarul Comunei Gilău înmânează diploma de „Cetățean de onoare al Comunei Gilău” persoanei laureate sau persoanei care o reprezintă;
- d) ia cuvântul persoana laureată sau reprezentantul acesteia;
- e) pot să ia cuvântul și alte persoane prezente care doresc să sublinieze pe scurt meritele laureatului;
- f) laureatul sau, după caz, persoana care îl reprezintă este invitat/ă să scrie câteva rânduri în Cartea de onoare a Comunei Gilău.

Articolul 10

Deținătorii în viață ai Titlului dobândesc următoarele drepturi specifice:

- a) dreptul de a lua cuvântul în ședințele Consiliului Local al Comunei Gilău la dezbaterile materialelor care privesc întreaga comunitate;
- b) dreptul de a participa la toate manifestările desfășurate sub patronajul Consiliului Local al Comunei Gilău sau în care acesta este coorganizator;

- c) dreptul de a călători gratuit pe toate mijloacele de transport în comun din Comuna Gilău;
- d) dreptul de a participa gratuit la toate manifestările cultural-sportive organizate de instituțiile aflate în subordinea consiliului local;
- e) alte drepturi stabilite prin regulamentul de organizare și funcționare al Consiliului Local al Comunei Gilău.

Articolul 11

Drepturile prevăzute la art. 6 încetează în următoarele situații:

- a) decesul titularului;
- b) retragerea Titlului.

Articolul 12

Titlul se retrage în următoarele situații:

- a) atunci când ulterior decernării apar incompatibilitățile prevăzute la art. 7 lit. a);
- b) atunci când persoana laureată produce prejudicii de imagine sau de altă natură Comunei Gilău, locuitorilor săi sau țării.

Articolul 13

Retragerea Titlului se face de către Consiliul Local al Comunei Gilău, după următoarea metodologie:

- a) este sesizat Consiliul Local al Comunei Gilău de către persoanele menționate la art. 3;
- b) dezbaterea cazului se va face în cadrul comisiilor consiliului local;
- c) retragerea Titlului se va face prin hotărâre a consiliului local, adoptată cu majoritate absolută, cu aplicarea prevederilor art. 8 pentru dezbaterea candidaturii;
- d) la ședința consiliului va fi invitat deținătorul Titlului, iar dacă va fi prezent i se va acorda cuvântul, la solicitarea sa.

Articolul 14

Cetățenii de onoare au datoria de a promova imaginea Comunei Gilău.

Articolul 15

Fiecare Cetățean de onoare va planta un copac pe care va fi aplicată o plăcuță cu numele acestuia.

Articolul 16

Informațiile publice referitoare la „cetățenii de onoare” vor fi publicate și în format electronic pe pagina de internet a Comunei Gilău.

Articolul 17

Legitimarea cetățenilor de onoare sa va face în baza unui înscris denumit brevet, semnat de către primarul Comunei Gilău.

Rețeaua rutieră

La nivelul Comunei Gilău, drumurile publice totalizează 86.234 km, dintre care:

- 17.740 km (20,6%) drumuri naționale;
- 35.085 km (40,7%) drumuri județene;
- 33.409 km (38,7%) drumuri comunale.

Comuna Gilău este nod de comunicație între drumul european E60 și autostrada Transilvania A3 (Brașov-Borș). Centrul comunei este traversat de drumul național DN1-E60.

Legătura dintre centrul de comună și satele Someșu Rece-Gura-Râștii, respectiv Someșu Rece-Mărișel se face prin DJ107-N și DJ107-P.

Principalele instituții din domeniul educației, culturii și sănătății

I. Instituții din domeniul educației și cercetării

- **LICEUL TEORETIC “GELU VOIEVOD” GILĂU**
Adresa: Str. Republicii nr. 721
Telefon: 0264371106
E-mail: liceulgilau@gmail.com
- **ȘCOALA GIMNAZIALĂ SOMEȘU RECE**
Adresa: Str. Principală nr. 187
Telefon: 0264371106
E-mail: liceulgilau@gmail.com
- **GRĂDINIȚA CU PROGRAM NORMAL SOMEȘU RECE UZINĂ**
Adresa: Str. Someșu Rece Uzină nr. 321A
Telefon: 0264371106
E-mail: liceulgilau@gmail.com

II. Instituții din domeniul culturii

- CASA DE CULTURĂ “DUMITRU SOPON”
- CĂMINUL CULTURAL GILĂU
- CĂMINUL CULTURAL SOMEȘU RECE
- BIBLIOTECA COMUNALĂ

În cadrul CASEI DE CULTURĂ din Gilău activează circa 300 de copii și tineri în formații artistice precum:

- ❖ Ansamblul Folcloric “CUNUNA APUSENILOR” cu vârsta (14-23 ani);
- ❖ Ansamblul Folcloric “CUNUNIȚA APUSENILOR” cu vârsta (7-13 ani);
- ❖ Ansamblul folcloric maghiar “TULIPANTOS”;
- ❖ Trupa de dans sportiv “PASSO DOBLE”.

Manifestări culturale

Dintre evenimentele culturale locale amintim:

- FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE FOLCLOR;
- FESTIVALUL NAȚIONAL DE INTERPRETARE MUZICĂ POPULARĂ “DUMITRU SOPON”;
- FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE GĂTIT ÎN AER LIBER;
- “ZIUA EROILOR” - comemorată la Monumentul Eroilor din Gilău, căzuți în cele două războaie mondiale.

III. Instituții din domeniul sănătății

În Comuna Gilău funcționează:

- 5 cabinete medicale individuale destinate medicinei umane, care-și desfășoară activitatea într-un spațiu pus la dispoziție de Primăria Comunei Gilău, în care profesează doctorii: Dobra Viorica, Iovănescu Ioana, Orza Oana, Popescu Iuliana și firma MEDICALIS S.R.L.;
- Centrul medical SAMUS;
- 3 cabinete de stomatologie;

- 6 farmacii.

IV. Instituții în domeniul tineretului și sportului

- A.F.C. "SOMEȘUL GILĂU"
- A.C.S. "BOX CLUB GILĂU"

V. Instituții în domeniul serviciilor sociale

- Căminul de vârstnici "CASA HERMINA"
- Căminul de vârstnici "MOȘIA SENIORILOR"
- Căminul de vârstnici "CASA PROVIDENȚA"

Principalele funcțiuni economice

Așezată la ieșirea Someșului Mic din Munții Apuseni, datorită poziționării sale la intersecția a două importante căi de comunicație ale Transilvaniei, Gilăul a avut și are un important rol în dezvoltarea economică, politică, culturală și socială a județului Cluj și a Transilvaniei centrale, încă din perioada Imperiului Roman.

Perioada care însă va așeza definitiv Gilăul ca punct de control și dezvoltare pe harta Transilvaniei a fost perioada romană, aici fiind așezată, de către împăratul Traian o importantă unitate militară de cavalerie (a II-a siliană), adusă tocmai din îndepărtata Sirie.

Pentru că, până nu demult, sarea a fost principalul conservant al cărnii provenite de la animale, iar Câmpia Panoniei (Ungaria de astăzi) nu deține astfel de zăcămintele, alte rezerve de sare găsindu-se doar dincolo de Berlin. Acestea, odată sacrificate, erau puse în butoaie de lemn, conservate cu saramură și exportate în întreaga Europă.

Gilăul, aflându-se la intersecția celor două artere importante, dinspre est și sud, controla acest comerț dinspre exploatările de sare de la Ocna Mureș, Turda, Cojocna, Jucu și Sic. Practic această sare a fost aurul Transilvaniei, pentru exploatarea ei necesitând un efort minim, obținându-se însă un profit imens la export.

Economia Comunei Gilău este în mod fundamental legată de baraj, lacul de acumulare, hidrocentrala de la Tarnița, hidrocentralele Someșu Cald, Gilău I și Gilău II, uzina de apă Gilău, de firmele cu capital privat și alte mici unități de producție (tâmplărie, brutării etc.):

- S.C. VOLVO ROMANIA S.R.L.;
- S.C. EVW HOLDING S.R.L.;
- S.C. ROUTIER EUROPEAN TRANSPORT S.R.L.;
- S.C. EMISFERA S.R.L.;
- S.C. LE FOLIE S.R.L.;
- S.C. AUTO VIENA S.R.L.;
- S.C. HIGH TECH TECNOSKY S.R.L.;
- S.C. ALE AVIS S.R.L.

În Gilău își mai desfășoară activitatea alte 430 de firme cu capital privat, în domenii diverse.

Pe teritoriul comunei există 3.723 de unități agricole (gospodării individuale). Târgul local are loc de două ori pe lună în zilele de vineri. Produsele de la gospodăriile individuale sunt valorificate și în cadrul pensiunilor impulsionând astfel dezvoltarea agroturismului.

Turiștii care vin în zonă au de ales între o mulțime de moteluri și vile turistice: Motelul Gilău, Vila Gong, Vila Cionca, Pensiunea Hanul lui Blaj, Pensiunea Maria, Campingul Eldorado, Hanul Millenium, Pensiunea Tudorana, Pensiunea Roata, Pensiunea Minodora, Pensiunea Alina, Pensiunea Brădet, Motel Cluj West etc. Există de asemenea peste 400 de case de vacanță, spre care se îndreaptă în weekenduri turiștii/proprietari.

Cadrul natural (munții, pădurile, lacurile, păstrăvăriile) și cadrul istoric (Castrul Roman, Castelul, Crucea lui Gelu, bisericile vechi) fac din Comuna Gilău un punct de atracție turistică de excepție, dar insuficient exploatat.

**Principalele entități privind societatea civilă,
respectiv partidele politice, cultele și organizațiile
neguvernamentale care au sediul sau punctul
declarat că funcționează la nivelul Comunei Gilău**

I. Principalele partide politice

- Partidul Național Liberal
- Uniunea Democrată Maghiară din România
- Partidul Social Democrat
- Partidul Mișcarea Populară
- Asociația Partida Romilor "Pro-Europa"
- Partidul Uniunea Salvați România
- Partidul Pro România
- Partidul Phralipe al Romilor
- Partidul Republican din România

II. Cultele religioase

În Comuna Gilău există mai multe biserici aparținând unor culte diferite și anume:

- ❖ În localitatea Gilău există două biserici ortodoxe cu hramul "Sfântul Nicolae" și "Adormirea Maicii Domnului", una reformată, una greco-catolică (capelă), una romano-catolică, una baptistă și una penticostală:

- Biserica ortodoxă cu hramul “Adormirea Maicii Domnului”;
 - Biserica ortodoxă cu hramul “Sfântul Nicolae”;
 - Biserica reformată Gilău;
 - Biserica greco-catolică (capela) Gilău;
 - Biserica romano-catolică Gilău;
 - Biserica baptistă Gilău;
 - Biserica penticostală Gilău.
- ❖ În localitatea Someșu Rece există o biserică ortodoxă, o biserică veche monument istoric, una baptistă, una penticostală și una ortodoxă la Talieni:
- Biserica cu hramul “Sfinții Arhangheli” din Someșu Rece;
 - Biserica din lemn Someșu Rece (biserică monument istoric);
 - Biserica ortodoxă din Talieni;
 - Biserica baptistă din Someșu Rece;
 - Biserica penticostală din Someșu Rece.
- ❖ În localitatea Someșu Cald există o biserică ortodoxă construită în anul 2000.
- Biserica cu hramul “Sfinții Trei Ierarhi” din Someșu Cald.

III. Organizațiile neguvernamentale

- Societatea Națională de Cruce Roșie - filiala Cluj
- Asociația Coregrafilor Ansamblurilor Folclorice din România

Lista cu denumirea înfrățărilor, cooperărilor și asocierilor încheiate de Comuna Gilău

1. ÎNFRĂȚIRI

Comuna Gilău este înfrățită cu:

- Comuna Pepeni, raionul Sîngerei, Republica Moldova
- Iszkaszentgyörgy, districtul Székesfehérvár, județul Fejér, Ungaria

2. ASOCIERI/COOPERĂRI

- Asociația Comunelor din România
- Asociația Grupul de Acțiune Locală "Napoca Porolissum"
- Asociația Regională pentru Dezvoltarea Infrastructurii din Bazinul Hidrografic "Someș-Tisa"
- Asociația de Dezvoltare Rurală "Someș-Nadăș"
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Eco-Metropolitan Cluj"
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Gelu Voievod"
- Asociația de Dezvoltare Intercomunitară "Zona Metropolitană Cluj"